

culture; interactive use of a foreign language, symbolics, texts; use of technologies of interaction; analysis and assessment of achievements of national and world culture, spiritual aspect of the modern Ukrainian country; application of the methods of self-education oriented to system of national values; application of model of democratic behavior and certain strategy; culture of pedagogical communication, positive emotions to activities; pedagogical imagination, expansions of an worldview; professional orientation and self-determination of the personality; availability of informative interest.

Due to the growing competition of educational services, the importance of professional competence of the teacher increases, therefore a task of each educational institution is not simply to provide a certain set of knowledge to the student, but to create respect for the chosen profession, to develop necessary knowledge, skills, to develop the creative potential of future specialist.

Keywords: *the competence, students, formation, process, training, personality.*

ИГНАТЬЕВА АЛИНА

Харьковский национальный педагогический университет имени Г.С. Сковороды

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ

Статья посвящена выделению психолого-педагогических аспектов формирования профессиональной компетентности студентов. Определены основные блоки модели конкурентоспособного специалиста, указано, что с помощью определенных средств и приемов педагогический коллектив стремится воспитать личность, адаптированную к изменениям рынка труда, политических и экономических изменений в государстве.

Ключевые слова: *компетентность, студенты, формирование, процесс, обучение, личность.*

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Игнатъева Аліна Ігорівна – кандидат педагогічних наук, викладач кафедри початкової, дошкільної і професійної освіти Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

Коло наукових інтересів: загальна педагогіка, історія педагогіки, дидактика.

УДК 37.035

Лабенко Олександр

Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка

ПРОБЛЕМА ЗМІНИ НАУКОВОЇ ПАРАДИГМИ В МЕТОДИЦІ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ «СОЦІАЛЬНА РОБОТА У СФЕРІ ДОЗВІЛЛЯ»

Відбиток на протікання всіх соціально-економічних і культурних процесів в Україні накладає глобалізація, як тенденція до всесвітнього охоплення, взаємовпливів та взаємозв'язків між різними соціальними феноменами. З огляду на сказане, перед кожним із сучасних науковців все більше постає проблема широкого переосмислення всіх цих непростих процесів у світі й в Україні, але вже виходячи із цілей та завдань певної конкретної навчальної діяльності, що здійснюється в даний період розвитку соціуму. У цій статті автор робить спробу порівняти основні характеристики ньютонівської-картезіанської і квантово-релятивістської наукових парадигм для того, щоб удосконалити навчальний курс «Соціальна робота в сфері відпочинку». При цьому, в ході системного критичного аналізу він приходить до висновку про те, що потенційно великими можливостями для модернізації даного навчального курсу володіє квантово-релятивістська наукова парадигма оскільки вона відповідає демократичній соціальній структурі суспільства і системи освіти.

Ключові слова: *наукова парадигма, ньютонівсько-картезіанська наукова парадигма, квантово-релятивістська наукова парадигма, методика викладання курсу «Соціальна робота у сфері дозвілля», методична наука.*

Постановка проблеми. Модернізація системи освіти в Україні все більшою мірою співвідноситься із педагогічними процесами, які відбуваються в Європі, а якщо ширше – на Заході. Це пов'язано, як відомо, із розвитком Болонського процесу, у рамках якого протягом найближчого часу в Європі планується створити єдиний освітній простір.

Проте, така перспектива – це лише вершина «айсберга», оскільки українській педагогічній науці у зв'язку з цим потрібно, на нашу думку, радикально змінити наукову парадигму, котра закладена в основу як освіти загалом, так і методики викладання педагогічних дисциплін. І ось чому, на нашу думку:

по-перше, з кінця ХХ століття (після отримання незалежності Українською державою) світ як соціо-природне та культурне середовище, у якому жила пересічна людина, навчався учень чи студент дуже змінилося. Адже ще якихось 70-80 років тому індивід народжувався, жив, навчався в **однорідному** (радянському) **соціальному оточенні**, яке не змінювалося протягом майже всього його життя.

Але в останні десятиліття ХХ сторіччя та 16 років ХХІ століття ситуація кардинально змінилася: **суспільство перестало бути однорідним**. Якщо раніше (за радянської влади) людина жила в соціально-політичній Системі де дозвіллєва діяльність досить жорстко контролювалась, де передбачались лише затверджені форми соціальної роботи у сфері дозвілля з комуністичною ідеологічною спрямованістю, то тепер, внаслідок багатопартійності, релігійної свободи, відкритості кордонів, інформаційної свободи (вільного доступу до Інтернет-ресурсів) ситуація із проведенням дозвілля якісно змінилась. Оскільки якісно змінились самі люди в Україні. І, головне, ці зміни в учнів, студентів, людей середнього віку відбулися на рівні свідомості, в їх «життєвій системі координат». Іншими словами, той контингент з яким

буде працювати соціальний педагог змінився світоглядно, змінився на рівні культурних потреб, змінився у рівневі поінформованості з тих чи інших питань.

По-друге, знайома всім радянська, а точніше вже пострадянська українська вища, середня освіта й власне сама наукова школа, вільно чи невільно, все більше потрапляє під вплив так званої **англосаксонської** наукової доктрини, яка досить істотно відрізняється від радянської і пострадянської. І різняться, як відомо, між собою ці дві освітньо-наукові системи власне самими базовими підходами в галузі мислення та освіти.

По-третє, українська середня, а подекуди й вища школа внаслідок розвитку суспільства в бік демократичних засад і доступу молоді до широких іноземних інформаційних потоків дуже серйозно, як свідчать наші дані, зіштовхнулася із проблемою вдосконалення організації як навчальної так і дозвілєвої діяльності. Простіше кажучи, у багатьох випадках освітньо-науковий потенціал учнів чи студентів, їхня обізнаність, ерудиція є настільки високою, що вони не лише стають врівень із своїми учителями (особливо сільських шкіл), але й «перебирають на себе певні владні важелі» на заняттях, в організації та проведенні позанавчальної діяльності, відсторонюючи того ж учителя, вихователя, соціального педагога. При цьому, якщо у ВНЗ ця проблема стоїть не так гостро через те, що викладачі ВНЗ досить часто виїжджають за кордон на стажування, підвищують свій фаховий рівень шляхом участі у різних міжнародних програмах тощо, то в середній школі, особливо в роботі із старшокласниками, питання педагогічного керівництва, а точніше **«педагогічного домінування»** в освітніх чи виховних процесах стоїть досить гостро, як відмічають самі ж учителі, соціальні педагоги. І це не дивно, як на нашу думку. Адже сучасний учень, який гарно володіє комп'ютером, має доступ до світових інформаційних мереж (Internet) і має досить вільного часу, оскільки не готується до «непотрібних» уроків може потенційно набагато більше знати в тій чи іншій галузі знань, формах та способах організації дозвілля, ніж сам соціальний педагог. А це в багатьох випадках підриває авторитет учителя, вносить розлад у дисципліну під час занять чи під час проведення освітньо-виховних заходів тощо. Цікаво, що й педагог у багатьох випадках є дійсно не винним у такій ситуації, оскільки він у школі чи ВНЗ фактично «задавлений» шкільним бюрократизмом, його вчили й готували до педагогічної діяльності, у тому числі й дозвілєвої, по-старому, по-радянськи, в умовах адміністративно-командної системи керівництва освітньо-виховними процесами, а потрібні, як відомо, вже нові *технології, які ґрунтуються на іншій (нерадянській) науково-методологічній базі (парадигмі)*.

Іншими словами, у сучасних умовах одного звання учитель, соціальний педагог вже замало, щоб на одному лише авторитеті, наданому адміністративною владою, проводити ефективні заняття із шкільною чи вузівською молоддю та організовувати їх вільний час.

Де вихід із ситуації? На нашу думку, він є, його підказують, до речі, у своїх анкетах самі вчителі-практики, педагоги-ентузіасти вдосконалення дозвілля підростаючих поколінь української молоді, котрі не хочуть «перетворення нашої держави у «бананову республіку». Якщо проаналізувати сказане ними та узагальнити праці сучасних вчених-теоретиків [2], у тому числі й методистів [1], то розв'язання питання вдосконалення процесу навчання студентів курсу «Соціальна робота у сфері дозвілля» в аспекті модернізації української освіти учнівської та студентської молоді може лежати в наступній площині: по-перше, *осучаснити наукову парадигму, котра лежить в основі як усієї української педагогічної науки, так і методичної зокрема*. По-друге, *відповідно до нової наукової парадигми перебудувати виховний процес у вищій та середній школі (удосконалити технології, методики проведення дозвілєвої діяльності тощо) із врахуванням перспектив поступового переходу української соціально-економічної системи із адміністративно-індустріального у демократичне постіндустріальне інформаційне суспільство*.

Аналіз актуальних досліджень. У різні часи проблема підготовки фахівців у вищих навчальних закладах була предметом дослідження таких відомих науковців як В. Анісімов, Д. Зюзіна, П. Кравчук, В. Мадзігон, С. Сисоєва, В. Шило та багато інших дослідників, у наукових працях яких розкрито загальні підходи до підготовки фахівців, формування їх професійного мислення, розвиток комунікативних якостей тощо. Питання професійної підготовки розглядалися багатьма вченими-педагогами, серед яких можна виділити праці таких науковців як С. Барбіної, М. Букач, В. Горбенко, В. Гриньової, Н. Кузьміної, І. Харламова та інших.

Методологічні підходи у своїх наукових доробках досліджували К. Абульханова, Н. Бібік, Б. Ломов, О. Овчарук, І. Родигіна, О. Ситник, Г. Терещук, Н. Фоменко та інші.

До речі, про необхідність ревізії сучасного розуміння людської природи й природи навколишньої реальності, процесів мислення говорили останнім часом багато вчених-дослідників із філософсько-природничого напрямку наук. До них належать такі відомі філософи, фізики, математики, лінгвісти, історики науки, як Томас Кун, Дж. Глейк, Г. Шіпов, Е. Мулдашев, Пол Фейєрабенд та ін. [3; 5; 6; 7].

З огляду на сказане, **метою пропонованої статті** є спроба порівняти ньютонівсько-картезіанську та квантово-релятивістську наукові парадигми та показати перспективність застосування останньої в модернізації методики викладання курсу «Соціальна робота у сфері дозвілля»

Методи дослідження. При написанні статті використовувались методи, що застосовуються на емпіричному та теоретичному рівнях дослідження, а саме метод критичного аналізу та синтезу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Спочатку, зрозуміло, згадаємо, що таке парадигма:

«У широкому розумінні парадигма може бути визначена як набір переконань, цінностей і технік, що сприймаються членами даного наукового співтовариства» [3, с. 20].

При цьому слід нагадати, що парадигм може бути багато в науці. Одні із парадигм мажуть бути загально філософського рівня, а тому вони будуть загальні й всеохоплюючі, а інші парадигми будуть керувати науковим мисленням у доволі вузьких, специфічних, обмежених галузях дослідження.

Тобто одна парадигма може стати обов'язковою для всіх природничих і гуманітарних наук, а інша може застосовуватися лише, наприклад, у фізиці, біології чи мовознавстві.

До речі, багато науковців у свій час звертали увагу на те, що так звана стара ньютонівсько-картезіанська наукова парадигма (якою користувалися у Радянському Союзі, і на якій, до речі, сформовано сотні тисяч сучасних вчених-теоретиків, педагогів, методистів) хоч і досить потужна, оскільки може змоделювати, наприклад, процес створення Всесвіту від першої наносекунди «Великого вибуху» до теперішнього часу, може виробити комп'ютери й космічні кораблі, проте не в змозі створити, наприклад, модель хмаринки, структуру рослини, запрограмувати потік крові в організмі людини чи тварини, відтворити процес мислення людини, досить точно змоделювати поведінку учнів «відірваного» класу на уроці в того чи іншого учителя, спрогнозувати вибір школярами форми проведення ними дозвілля у найближчі вихідні тощо.

Іншими словами, сучасна ньютонівсько-картезіанська парадигма, яка покладена в основу української науки й ґрунтується на лінійній математиці, евклідовій геометрії та аристотелівській логіці, стає практично безсилою, коли вона починає мати справу із *нелінійними турбулентними потоками* чи *живими* природними системами. Для того, щоб це краще зрозуміти, порівняймо основні характеристики старої та нової наукових парадигм (див. табл. 1)

Таблиця 1

Порівняльні (основні) характеристики ньютонівсько-картезіанської та квантово-релятивістської наукових парадигм

Ньютонівсько-картезіанська (індустріальне суспільство)

1. Домінує розуміння, що люди – це «суспільні істоти, які мають свідомість, володіють членороздільною мовою, виробляють і використовують знаряддя праці» (Великий тлумачний словник) [4, с. 272].

2. Всесвіт – це гігантський часовий механізм, де все відбувається відповідно до незмінних законів (гравітації, електромагнітної взаємодії тощо). Таким чином, маючи певні вихідні умови, можемо мати запрограмований результат у фізичних, хімічних, педагогічних процесах.

3. Для того, щоб передати й широко розповсюдити культурознавчу інформацію від індивіда (на значну відстань) до індивіда (індивідів) існують звукові хвилі (голосом), електромагнітні сили (телефон, телевізор тощо).

4. Сучасна (штучна, відірвана від природи) людська цивілізація побудована на основі роботи лівої півкулі головного мозку людини. Інформація здобувається протягом тривалого періоду через фіксування досвіду, проведенням певних досліджень. Тобто на основі логіки, лінійних і цифрових процесів.

5. Забруднене природне оточення людини: нечисте повітря, земля, вода, продукти харчування тощо внаслідок негармонійного ставлення до навколишнього середовища. Домінування внаслідок цього (через забрудненість: радіоактивну, хімічну, фізичну) психічно-емоційної

Квантово-релятивістська (постіндустріальне суспільство)

1. Домінує розуміння, що людина – фрактал Всесвіту (тобто, подібний як на інших людей, так і на Космос, але не тотожний).

Людина продукт хаосу. Хаос створив нас і хаос буде впливати й визначати наше існування в майбутньому. (Дж. Глейк «Хаос») [3; 5; 6; 7].

2. Всесвіт – це Хаотична структура, де діють не традиційні, а стохастичні (тенденційні) процеси взаємодії між об'єктами живої та «неживої» природи. В основі цього лежить принцип невизначеності.

3. Релятивістська педагогіка не передбачає наявності єдиного наперед визначеного результату соціальної роботи у сфері дозвілля. Вона пропонує, практично, безліч можливих результатів і відзначає, наскільки ймовірний кожен із них.

4. У соціальній роботі у сфері дозвілля можуть бути процеси викривлення (деформації) емоційно-інформаційного простору через дезінформацію, через злість, страх тощо.

5. Мета соціальної роботи у сфері дозвілля: виховання патріотизму та відтворення історично закладеної природної структури (українського) суспільства: «брахмани» – керівники; «кшатрії» – воїни, «вайшья» – купці, «шудри» – робітники, селяни. Тобто, кожен повинен займатися тим видом діяльності, до якого він має здібності, «ідея сродної праці» (Г. С. Сковорода).

6. Домінування демократично-самоврядних систем життєдіяльності колективу у процесі організації дозвілля учнів та студентів.

7. Наявність просторово-часового континууму як певної єдності, яку потрібно враховувати у процесі організації дозвілля молоді.

неврівноваженості людей (учителів, учнів) у процесі їх спілкування.

6. Є суб'єкт і є об'єкт на який спрямована дія. Є учитель і є учень на уроці. Учитель домінує на занятті в силу своєї освіти і статусу. Вихід на суб'єкт- суб'єктні відносини у процесі навчання небажані.

7. Домінування адміністративно-командної системи у життєдіяльності педагогічного колективу.

8. Адміністративно-командна педагогіка результати освітньої діяльності вважає передбачуваними, прогнозованими.

9. Класовий підхід лежить в основі технологій організації позанавчальної (дозвілєвої) діяльності.

Таким чином, навіть поверховий погляд на інформацію, що стосується порівняльної характеристики двох наукових парадигм, показує, що більшими потенційними можливостями для модернізації курсу «Соціальна робота у сфері дозвілля» володіє квантово-релятивістська наукова парадигма, оскільки вона за своєю суттю більше відповідає розвитку сучасного демократичного українського суспільства.

Відповідно сучасну стратегію оновлення технологій курсу «Соціальна робота у сфері дозвілля» у вищій школі потрібно доповнити знаннями про принцип невизначеності, стохастичний процес, вплив хаосу на людину соціум тощо.

Це, у свою чергу, дасть можливість по-новому сформулювати основні завдання по модернізації освіти й виховання шкільної та учнівської молоді:

1. Отримання належної інформації про квантово-релятивістську модель функціонування соціальних та освітніх систем.

2. Дослідження, розробка і впровадження у навчальний процес технологій боротьби із внутрішнім хаосом думок учня, студента під час навчальної та дозвілєвої діяльності, а точніше, недоречних мислеформ та мислеобразів (наприклад, учень, замість того, щоб сконцентруватися на виборі колективної форми дозвілля, в цей час бачить себе за екраном персонального комп'ютера вдома ін.), що створює мозок людини і які потім певним чином програмують реальність: позитивні думки спрямовані на засвоєння знань, умінь, навичок – поліпшують життя людини й природи (очищають), а негативні – погіршують (забруднюють) її.

3. Дослідження, розробка і впровадження у життя педагогічного колективу (ВНЗ, школи) технологій боротьби із зовнішнім хаосом: неетичністю взаєностосунків між соціальним педагогом та учнями, нерациональним використанням часу, що відведений для заняття, для дозвілєвої діяльності тощо, що ґрунтується на безкультур'ї, неосвіченості й байдужості (молодих) людей.

Зрозуміло, що відповідно до поставлених завдань можуть бути запропоновані й нові форми, а точніше, технології організації дозвілєвої діяльності: так звані **сітьові**, тобто такі, що виникають і функціонують у педагогічному (учительсько-учнівському чи викладацько-студентському) середовищі школи чи ВНЗ як цілісна мережа (сітка) із **аудиторних і не аудиторних, державних і недержавних, адміністративних і неадміністративних викладацько-молодіжних спілкувань, організацій, клубів за інтересами** тощо, які займаються збором, всебічним аналізом певної інформації регіону (країни, світу) та дозвілєвою діяльністю в доступних межах на території ВНЗ, середньої чи навіть початкової школи.

Висновки. Таким чином, принциповою відмінністю цих модерних (сітьових, мережевих) технологій від звичайних є їхня опора переважно на нову квантово-релятивістську наукову парадигму, що дає можливість вирішити гармонізацію взаєностосунків соціального педагога і школяра (студента), застосувавши можливість правої і лівої півкуль головного мозку людини та суб'єкт-суб'єктні взаєностосунки у виховному процесі в ході організації та проведення спільної дозвілєвої діяльності.

Подальші дослідження очевидно потрібно проводити в аспекті застосування у соціальній роботі в сфері дозвілля композитних педагогічних технологій, які ґрунтуються на квантово-релятивістській науковій парадигмі.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Вишняк А. И. Культура молодежного досуга / А. И. Вишняк, В. И. Тарасенко. – К.: Вища школа, 1988. – 70 с.
2. Воловик А. Ф. Педагогіка дозвілля: Підручник для студентів вузів / Адольф Воловик, Вадим Воловик. – Харків: ХДАК, 1999. – 331 с.

3. Гроф С. За пределами мозга. / С. Гроф. [Пер. англ. А. Андриановой и др.]; [под общей ред. А. Дегтярева]. Третье изд. – М.: Институт Трансперсональной Психологии, Издательство Института Психотерапии, 2000. – 504 с.
4. Загнітко А. П., Щукіна І. А. Великий тлумачний словник Сучасна українська мова від А до Я. / А. П. Загнітко, І. А. Щукіна – Донецьк: ТОВ ВКФ «БАО», 2008 – 704 с.
5. Kuhn, T. The Structure of Scientific Revolutions. Chicago: University of Chicago Press, 1962.
6. Мулдашев З. Р. От кого мы произошли? / З. Р. Мулдашев. – М.: ПресЛТД, 1999 – 440 с.
7. Шипов Г. И. Теория физического вакуума. Новая парадигма. / Г. И. Шипов. – М: НТ-Центр, 1993. – 362 с.

LABENKO ALEXSANDR

Kirovohrad Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University

**THE PROBLEM OF CHANGE THE SCIENTIFIC PARADIGM FOR TECHNIQUE TEACHING
OF THE COURSE «THE SOCIAL WORK IN THE FIELD OF LEISURE»**

The system of education have been transforming in Ukraine to a great extent for correlation with pedagogical processes that it have been in European Union. It is connected with development of the Bologna process.

Bay the way, the fact generally known is comprehend that the globalization applies on all socially-economical and cultural processes in Ukraine for certain presentation at the process their passing. As a matter of fact, globalization is the tendency to world covering, interactions and interrelations between various social phenomenon's.

The change of the scientific paradigm that it have been lying on the basis both the all Ukrainian pedagogical science and methodical science, is real way for going out from this situation. The contemporary modern technique teaching of the course «The social work in the field of leisure» from the Newton-cartesian to the Quantum-relativistic scientific paradigm. It is very importance. It is bound up with extending processes of the turbulence at the development such living natural system as student's collective (academic group). It is special important for organization of social work in the field of leisure.

That is why, the author of this paper make an attempt for the comparison of basic characteristics both scientific paradigms and draw a conclusion about more potential possibilities for transforms of the course «The social work in the field of leisure» has the Quantum-relativistic scientific paradigm.

Key words: *methodical science, scientific paradigm, Newton-cartesian scientific paradigm, Quantum-relativistic scientific paradigm, technique teaching of course «The social work in the field of leisure», technique teaching.*

ЛАБЕНКО АЛЕКСАНДР

Кировоградский государственный педагогический университет имени Владимира Винниченка

**ПРОБЛЕМА ИЗМЕНЕНИЯ НАУЧНОЙ ПАРАДИГМЫ В МЕТОДИКЕ
ПРЕПОДАВАНИЯ КУРСА «СОЦИАЛЬНАЯ РАБОТА В СФЕРЕ ДОСУГА»**

В статье автор делает попытку сравнить основные характеристики ньютоновско-картезианской и квантово-релятивистской научных парадигм для того, чтобы усовершенствовать учебный курс «Социальная работа в сфере отдыха». При этом, в ходе системного критического анализа он приходит к выводу о том, что потенциально большими возможностями для модернизации данного учебного курса владеет квантово-релятивистская научная парадигма поскольку она отвечает демократической социальной структуре общества и системы образования.

Ключевые слова: *научная парадигма, ньютоновско-картезианская научная парадигма, квантово-релятивистская научная парадигма, методика преподавания курса «Социальная работа в сфере отдыха», методическая наука.*

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Лабенко Олександр Віталійович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри корекційної освіти та здоров'я людини Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Коло наукових інтересів: педагогіка, корекційна освіта, екологічна освіта.

УДК [111.852:159.9]:377.3:642.6

Мартиненко Людмила

Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України

**ЕСТЕТИКО-ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА
ФАХІВЦІВ СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ**

У статті розкрито культуротворчу функцію освіти, яка передбачає формування у молоді як інтересу до широкої освіченості, так і високого естетико-культурного рівня особистості. Естетичний смак – одна з найважливіших характеристик особистого становлення кожної окремої людини і визначається як здатність особистості до індивідуального відбору естетичних цінностей, а тим самим і до саморозвитку. Враховуючи специфіку роботи у сфері обслуговування, професійна підготовка фахівців цієї галузі повинна орієнтуватися на формування творчого підходу до трудової діяльності, розвиток професійних комунікативних навичок, умінь переконувати партнера під час спілкування і формування вмінь орієнтуватися в культурологічній, художньо-естетичних і моральних ситуаціях, поводитись у житті відповідно до вимог суспільства, висунутих перед культурною, інтелектуальною і професійною особистістю.

Ключові слова: *сервіс, сфера обслуговування, освіта, професійна підготовка, педагогіка, естетика, психологія.*